

LUNDS AKADEMISKA GK 90 ÅR

KUNGSMARKEN – PLATSEN FÖRE GOLFEN
För att förstå varför Kungsmarken kom att ses som väldigt lämplig för golfspel och senare kom att bli ett svenskt naturreservat och ett Natura-2000-område måste man se till områdets historia. Kungsmarken bär spår av mänsklig aktivitet sedan brons- och järnåldern. Under medeltiden, på 1100-talet, togs området över av biskoparna i Lund och användes för hästavel. Senare blev marken statlig och knöts till Flyinge Kungsgård för att användas som betes- och slåttermark i deras hästavel. Den långvariga hävden genom bete och slåtter skapade de floristiska värden som i dag gör Kungsmarken till ett viktigt naturdokument. Hävden skapade ett område som beskrivs som hårt betat med en hård turf, vilket var ett lockande underlag för unga golfentusiaster på tidigt 1900-tal. Dessutom lockade den relativa närheten till Lund. Kungsmarken ligger endast 6 km från Lunds centrum. ”Få städer har ett så fördelaktigt läge för en golfbana som Lund” hävdades i en informationsfolder från Lunds Akademiska Golfklubb 1937.

DE FÖRSTA GOLFSLAGEN

Redan 1911–1912 finns belagda uppgifter om att golf spelades på Kungsmarken. Två

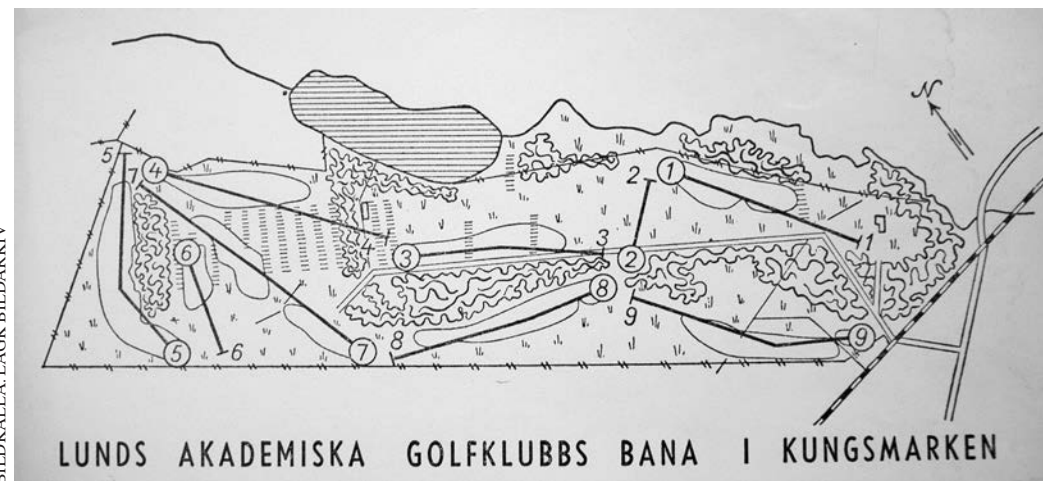
unga juristikstudenter vid Lunds universitet – Carl Rydbeck (Sveriges förste scratchgolfare) och Jochum Beck-Friis – övningsspelade här, inspirerade av den framväxande golfen i Falsterbo. Det var enkla förhållanden, men stor entusiasm och platsen lämpade sig väl: hård turf, öppna ytor och få alternativa användningar. Kungsmarken överfördes 1917 till Fortifikationsverket som lokaliserade *Södra Skåningarna (I 25)* dit – området skulle bli deras övningsfält och en 500 meter lång skjutbana anlades. Trots den militära närvaron fortsatte golfspel i området när inte militären övade.

LUNDS GOLFKLUBB OCH SPELET FORTSÄTTER
Med tiden ökade intresset för golf, inte minst i akademiska kretsar, och en organiserad form för spelet efterfrågades. Hösten 1925 lades en provisorisk bana ut av Stig Boström från Falsterbo, och den 3 december bildades *Lunds Golfklubb*. Inledningsvis var entusiasmen stor och snart hade 78 medlemmar anslutit sig till klubben.

Den 18 april 1926 spelades den första tävlingen på Kungsmarken – på Sveriges fjärde äldsta i bruk varande golfbana. Spelarna i tävlingen var: Gunnar Bauer,

Från invigningen av Lunds Golfklubbs bana på Kungsmarken 18 april 1926. Bankonstruktören Stig Boström putt. Längst till vänster Gunnar Bauer, i mitten Knut Edstrand och Carl Rydbeck.

Ritning över 9-hålsbanan 1936.

Knut Edstrand, Carl Rydbeck och Stig Boström. I april 1926 gjordes en storsatsning på golfsektioner med inlånad tränare, William Hester. Valet av inledningspelare och tidig tränare understryker det starka inflytandet på utvecklingen av sydsvensk golf från Falsterbo GK.

Ett antal orosmoln fanns dock. I februari 1926 stoppades en motion i riksdagen om att förvandla Kungsmarken till egnahemsjordbruk. Bland annat gjordes detta efter protester från skånska miljöorganisationer, LUGI och Lunds universitet. Intressant i argumentationen var att redan då betonades florin på Kungsmarken – ”*Golfbanan räddar unik flora*” – som skäl för att stoppa motionen.

År 1927 uppstod klagomål bland medlemmarna över oklippta greener, odefinierad fairway och otuktad ruff – det senare ett känt fenomen på Kungsmarken. Klagomålen ledde till ett medlemstopp. Intresset för att kunna utnyttja Kungsmarken som idrottsfält, och golfbana, för studenterna var dock fortsatt starkt. I december 1928 presenterades en intern skrivelse inom universitetet om att universitetet skulle ansöka om att få utnyttja Kungsmarken som idrottsfält för studenterna när militären lämnade området, och sedan, 1928, Flyinge.

Lunds Golfklubb fick en kort formell livslängd, 1929 upplöstes klubben av eko-

nomiska skäl och man bildade ett ”*Golf-sällskap*”. Golfen försvann dock inte från Kungsmarken. Spelet fortsatte och drevs vidare av en krets av engagerade golfare – många professorer, forskare och lärare vid universitetet. År 1931 inlämnade dessa en ny skrivelse där de igen argumenterade för att överföra Kungsmarken som idrottsfält inom universitetet. Inom LUGI (Lunds Universitets Gymnastik och Idrottsförening) bildades 1932 en golfsektion i vilken de engagerade golfarna fick framträdande roller. De arbetade aktivt för att universitetet skulle ta över förvaltningsansvaret för Kungsmarken och säkra området för studentidrott. Bland flera andra framstår i ansträngningarna professor John ”Jopas” Forssman (senare LAGK:s första ordförande) som mycket drivande.

LUNDS AKADEMISKA GOLFKLUBB BILDAS
Efter att ansvaret för Kungsmarken förts från Fortifikationsverket till Jordbruksverket och sedan Domänstyrelsen överfördes slutligen ansvaret till Lunds universitet i mars 1935. I slutet av maj samma år ingav LUGI:s golfsektion en ansökan till Stora Konsistoriet om att få anlägga en golfbana på Kungsmarken. En ofta citerad del av argumentationen i ansökan avsåg studenternas fysiska kapaciteter där vecka studenter tydligen ändå kunde ägna sig åt golf:

"Allmän idrott, fotboll och utomhus-tennis ... finns visserligen möjlighet att bedriva ..., men dels måste de anses såsom idrottsformer som fordra en ganska kraftig konstitution. En stor del av studenterna äro ej nog kraftiga här-till. Det torde därför vara synnerligen angeläget att möjliggöra också för dessa att idka någon form av idrott ..."

Stora Konsistoriet fattade snabbt beslut enligt LUGI:s önskemål. Efter ett utrednings- och tillståndsförfarande rörande områdets botaniska och historiska värden, kunde, med LUGI som plattform, en ny niohålsbana läggas ut av, igen, Stig Boström. Banan motsvarade med smärre justeringar den slinga som tidigare spelats väster om Glomsbäcken, och är i princip identisk med LAGK:s nuvarande första nio hål. Banan invigdes den 11 september 1936, med biskop Rodhe som försteslagare. Efter invigningen bildades Lunds Akademiska Golfklubb (LAGK) genom att intresserade satte upp sig på en teckningslista. Listan kom att omfatta drygt 70 personer, med John "Jopas" Forssman som första namn. Vid banans invigning fanns inget klubbhus. Förhållandena var primitiva och man bytte om bakom skilda buskar på området. Arbetet med att projektera och bygga ett klubbhus inleddes

BILDKÄLLA: LAGK BILDARKIV

Klubbens grand old man och dess ordförande fram till 1943, professor "Jopas" Forssman.

BILDKÄLLA: LAGK BILDARKIV

Biskop Rodhe inviger 9-hålsbanan 1936.

väldigt snabbt. Redan den 12 september 1937 kunde det nya klubbhuset invigas – denna gång av kronprins Gustaf Adolf, senare kung Gustaf VI Adolf. Formellt kontrollerades banan och klubbhuset av LUGI:s golfsektion, som dock i september 1937, "...upplät såväl bana som klubbhus med uteslutande nyttjanderätt åt klubben. Efter arrendetidens slut skulle klubben få företrädesrätt till nytt arrende."

Tiden från 1936 fram till efter andra världskriget präglades av att konsolidera klubben. Krigsåren innebar också en hel del problem för spelet eftersom ransoneringsringar på kautschuk gjorde det svårt att få tag i bollar. På Kungsmarken, med berömd ruff, blev detta ett påtagligt problem. En lösning var att spelare som förlorade sin boll markerade det antagna läget på en banskiss. Greenkeepern upprättade en karta över bortslagna bollarna, vilken sedan gavs till klubbens unga caddies som kröp på knäna och letade bollar. En upphittad boll gav en ersättning på 85 öre.

Allt golfspel gick dock inte på sparlåga. I november 1938 initierades den första stora tävlingen – *Jopas Mashie* – som firande av "Jopas" 70-årsdag. Tävlingen

har därefter spelats årligen, när inte snö- och andra yttre förhållanden i november omöjliggjort spel. År 1943 utnämndes "Jopas" till hedersmedlem i LAGK. Holger Crafoord övertog ordförandeskapet och upprätthöll detta i 25 år, till 1968. Crafoord och hans medarbetare, banchefen Erik Torudd och sekreteraren Erik Rasmusson, inledde ett aktivt arbete med att etablera klubben bland svenska golfklubbar och att få utöka banan till 18 hål. Efter omfattande botaniska och arkeologiska utredningar fick LAGK tillstånd att utöka banan till 18 hål, 1953. En slutsats från utredningarna var att: *"Golfklubben var en garant för det natur- och kulturhistoriska arvet på Kungsmarken."* Anläggandet av de nya hålen öster om bäcken, designade av John Morrison, inleddes 1954. I anslutning till detta beviljades klubben ett 50-årigt arrende från 1954. Hålen 10–18 invigs 1956-09-09 och blir då vad som idag är Sveriges 8:e äldsta 18-hålsbana. Holger Crafoord slog första utslaget från 10:e tee.

Genom utvidgningen till en 18-hålsbana stärkte LAGK sin ställning inom svensk golf och banan blev hemvist för flera större tävlingar, inte minst svenska mästerskap. Tävlingen *Lunds vårtest* instiftades 1965. Tävlingen fick en stark ställning och var för många svenska, och internationella, elitgolfare den naturliga

BILDKÄLLA: LAGK BILDARKIV

Holger Crafoord, klubbens ordförande 1943-1968.

starten på årets tävlingssäsong. Tävlingen spelades till 2007, de senare åren som Naturgas Open och Gambro Open.

I ett klimat av ökad miljömedvetenhet, 1960-talet och framåt, återkom diskussionerna om det var möjligt att ha en golfbana i ett så miljö känsligt område som Kungsmarken. En konsekvens av diskussionen blev att området 1974 förklarades som Naturresevat.

BILDKÄLLA: LAGK BILDARKIV

Klubbhuset invigs av kronprins Gustaf Adolf 1937.

Förvaltningsansvaret överfördes till Naturvårdsverket med länsstyrelsen i Skåne som tillsynsmyndighet. År 1989 beslutade länsstyrelsen om en skötselplan för golfbaneområdet. Skötselplanen var/är mycket detaljerad och omfattar 52 detaljreglerade områden för de ca. 50 hektar som golfbanan omfattar. Klubbledning, medlemmar och, inte minst, banpersonal hade under lång tid anpassat sig till föreskrifterna. Samarbetet med tillsynsmyndigheten fungerade bra och verksamheten kunde fortsätta relativt obehindrat. En mycket större diskussion med tillsynsmyndigheterna kom i stället när det gällde förlängningen av det 50-åriga arrendet från 1954.

KAMPEN OM BANAN

Att bedriva golfverksamhet i ett skyddsvärt landskap har aldrig varit friktionsfritt. När arrendefrågan aktualiserades på 1990-talet uppstod en lång och komplex process mellan klubben och myndigheterna. Naturvårdsverket meddelade 1992 att det inte avsåg att förlänga arrendet för den östra bandelen efter att arrendet löpt ut. Detta ledde till omfattande juridiska utredningar, och diskussioner om banans miljöpåverkan. I diskussionerna presenterades förslag till hur hål 10–18 skulle kunna ersättas – dels till ett läge söder om Sandbyvägen, dels en västra slinga runt reservatet. Markfrågor gjorde dock att inget av de föreslagna alternativen kunde genomföras. De juridiska utredningarna ledde också till konstaterandet att klubben hade ett starkt besittningsskydd och inte enkelt kunde skiljas från sitt arrende. Förhandlingarna ledde till ett nytt tioårigt arrende, vilket möjliggjorde byggandet av ett nytt klubbhus och en ombyggnad av alla greenerna, invigda i maj och juli 2005.

Diskussioner om arrende, naturvård och skötselplaner pågår än i dag – som en naturlig del av att verka i ett unikt natur- och kulturhistoriskt område. I diskussioner, 2015, angående nästa förlängning av arrendet framfördes nya önskemål om

att klubben skulle lämna ett antal hål, hål 12–17, och att dessa skulle ersättas med en slinga som sträckte sig österut bakom hål 11. Igen var detta av praktiska och ekonomiska skäl inte ett realiserbart alternativ och arrendet förlängdes med 5 år. År 2025, i nya arrendediskussioner, avhandlas framförallt klubbens ställning inom ramen för ett nytt reservatsbeslut för Kungsmarken och, inte minst, en ny skötselplan för att ersätta den gällande från 1989.

Ett lite kuriosum i sammanhanget är den sedan 2019 inrättade tävlingen ”One Ball Challenge” som en reaktion på att den världsberömda ruffen (påtalad redan 1927) inte får klippas innan den viktiga floran hunnit blomma och sätta frö. Utmaningen är att spela 18 hål på Kungsmarken, när ruffen är som högst, med samma boll. Kan man efter rundan visa upp sin boll med rätt märkning får man priset i form av en klubbtröja med påskriften: *One Ball Player*.

LAGK OCH KUNGSMARKEN IDAG

På LAGK:s hemsida anges att klubben är en av Sveriges äldsta. Golfhistorisk forskning har dock pekat på ett organisatoriskt brott mellan Lunds Golfklubb (1925–1929) och LAGK (från 1936). Ser man strikt till klubbnamn är LAGK 90 år. Ser man till organiserad golf i Lund är historien över 100 år gammal. Ser man till spel på Kungsmarken har golf spelats här i mer än 115 år. När LAGK firar 90 år är det därför inte bara ett jubileum för en förening, utan för en ovanlig kontinuitet: mellan akademi och idrott, mellan landskap och verksamhet, mellan historia och samtid. Kungsmarken har förändrats – men spelet har bestått.

FRANZ-MICHAEL RUNDQUIST

BILDKÄLLA: LAGK BILDARKIV

Kronprins Gustaf Adolf slår ut på hål 1 i samband med invigning av klubbhuset 1937.

BILDKÄLLA: LAGK BILDARKIV

Banchef Erik Torudd slår ut på hål 16 (ett av de nya hålen på slingan 10-18 från 1956).